

14 грудня - День ліквідаторів аварії на ЧАЕС: вшануймо живих і пом'янімо померлих

14 грудня в Україні щорічно відзначається День ліквідатора аварії на ЧАЕС. Ця пам'ятна дата була встановлена в 2006 році на честь 20-ї річниці завершення будівництва саркофага на Чорнобильській атомній станції. Щороку в цей день зустрічаються біля пам'ятного знаку в центрі міста і здолбунівські ліквідатори. Хоч їх стає все менше. Відбудеться зустріч і цієї п'ятниці. Ліквідатори покладуть квіти в пам'ять тих своїх побратимів по Чорнобилю, кого вже не повернути, а затим повернуться спогадами у свою молодість, коли радянська держава, приховуючи дані про небезпеку, кинула людей у радіаційне пекло без засобів захисту та без необхідного інструктажу.

До редакції завітали ліквідатори аварії на ЧАЕС – голова Товариства ліквідаторів Здолбунівщини «Ми ще живі» Ольга Мєфодіївна Білецька та Петро Романович Бондарчук зі Здовбиці (див. фото на 3 стор.).

- Мене як працівницю сфери харчування направили в Чорнобиль у серпні 1986 року, - розповідає Ольга Білецька. - Коли отримала повідомлення з чіткою вказівкою їхати на два тижні в Чорнобильську зону, часу на роздуми я не мала. Мені було 27 років, я була матір'ю двох малолітніх дітей, але ніхто на те не зважав. Та ми й самі не думали про наслідки. Не знали. Як подзвонили з відділу кадрів та повідомили, що треба швиденько збиратися, взя-

ли вже виписані відрядження і поїхали: треба – значить треба. Семеро жінок із нашого комбінату поїхали. У Києві посадили нас на автобус та й повезли. Були з нами дівчата з Дубно, Сарн, Луцька. Керівник громадського харчування в Києві повідомив, що нас розділять на три групи: одна розташована в колишньому будинку відпочинку, друга – в якійсь ідальні, а третя – в польових умовах. В дорозі я думала, що добре було б мені потрапити в приміщення, однак мені не пощастило. Я потрапила саме в ту бригаду, котрій довелося працювати в польових умовах. Ми готували їжу та харчували будівельників, які будували дорогу. Багато їх було – біля шести сотень.

Бригада кухарів. Ольга БІЛЕЦЬКА стоїть крайня зліва. Фото 1986 року

- Звідки продукти, вода?

- Продукти привозили з Ірпіня, вода була підведена на місце. В нашому розпорядженні були величезні армійські котли, палили дровами, які рубали в лісі неподалік. Я тушила м'ясо. Міряли дозиметром радіацію біля тих котлів, то не вистачало поділок на шкалі.

- Де ви жили?

- Ночували ми на кораб-

лях, які стояли на воді. Холодно було, ні де помитися, нічого. Пізно приходили, а вранці ледь світає, вже на роботу.

- Чи забезпечили вас якимись засобами захисту? Адже працювали ви на забрудненій території в польових умовах.

- Практично ні. Видали нам респиратори, але як готувати їсти в респираторі? Ми

їх і не одягали. Ще пам'ятаю, як хлопці-будівельники на збирають грибів та приносять нам, а ми їх і в руки боялися брати.

- Коли відчули, що ваше самопочуття гіршає?

- Вже через кілька днів і відчула. Якась відраза до їжі наступила. Абсолютно нічого не могла їсти.

- Скільки Ви там пробули?

- 15 діб я там відпрацювала. Приїхала додому й повикидала весь свій одяг - не допомогло. Почувалася недобре. Через кілька місяців, взимку 1987-го, відчула себе важко хворою. Ноги порозпухали так, що не можна було ні в що взутися. Ходити не могла. Не володіла руками, ложки до рота не могла донести. Окрім цього, закровоточили ясна і швидко повилітали зуби. Було дуже страшно відчувати у 28 років, що ти каліка, а тут двоє дітей. Щоправда направили мене в санаторій до Бердянська, там ванни, грязі. Тож я трохи відійшла, але з того часу й дотепер лікуватися потрібно постійно. Хвороби вилазять щороку інші: то щитовидка, то серце, то суглоби.

- Коли Ви усвідомили, в якій небезпечній зоні ви перебували ті п'ятнадцять діб?

- Ви знаєте, я їздила на екскурсію недавно. Нам показували предмети, де дозиметр зашкалює. Тоді тільки я зрозуміла, якими небезпечними були ті котли, в яких ми готували їжу. Та й сама їжа чи могла бути безпечною?

(Продовження на 3-й стор.)

14 грудня - День ліквідаторів аварії на ЧАЕС: вшануймо живих і пом'янімо померлих

Щодо безпечності їжі, якою в польових умовах годували сотні людей, не може сказати чогось доброго і Петро Бондарчук. Йому із зони ЧАЕС довелося вивозити худобу. Вочевидь, ту худобу відправили потім на бійню та на переробку.

- Як сталося, що Ви потрапили в зону аварії на ЧАЕС? Скільки вам тоді було років?

- 30 років. Я працював у Здовбиці в «Сільгосптехніці». Мене забрали в перші дні після аварії. Весна була. Якраз садили картоплю. Ніхто нам нічого не повідомив. Дали команду їхати і все. Кинув, що міг у торбу та й поїхав. Був там всього три дні - з 2-го по 4-те травня вивозили ми худобу, але того вистачило аби збавити собі здоров'я на все життя.

- Чи далеко були від реактора?

- Зовсім близько. Метрів за сто біля реактора ми проїздили.

- Що Ви там бачили?

- Нічого не було видно, що там щось горіло. Не видно й радіації, про яку всі говорили. Тільки дуже швидко всі стали скаржитися, що в горлі дере. Хоч нам ніхто нічого не казав. Ніхто тоді не знав, що то небезпечно, і чого нам очікувати не віддали. Хоча стояло багато автобусів, вивозили людей і тварин.

- Чи видали Вам якісь засоби захисту?

- Ніяких. Були з нами «даїшники», то їм видали якісь пігулки. Один з них поділився з нами. Ми по таблетці прийняли і все. Жодних засобів захисту. Як стало в горлі шкребти, то я светр свій натягнув на рота й носа. Як приїхав додому, то все спалив. Але вже те мені не допомогло.

- Ви тоді були одружені?

- Так. Двоє дітей.

Слухаючи цих людей,

О. М. БІЛЕЦЬКА та П. Р. БОНДАРЧУК

мимоволі думаю про те, що про людей, їх життя й безпеку в радянській державі не дбали як у роки війни, так і надалі. Сталінський вислів «Людей у нас хватит» побутував завжди. Й тоді, під час аварії на ЧАЕС у 1986-му році, це було особливо помітно. Тисячі людей брали участь у ліквідації аварії на ЧАЕС. Хтось захопив радіації більше, хтось менше. Але дози опромінення отримали всі.

Ольга Мефодіївна скаржить на те, що ніколи не було їм так тяжко матеріально, як тепер. Ліки подорожчали, а гроші здешевіли, соціальні виплати їм, ліквідаторам аварії на ЧАЕС зменшили.

- Торік виділяли нам 2,5 тис на лікування, а нині лише 1,5 тис. Грошей на ліки дуже не вистачає, а ми ж без них ні дня не живемо. Наша лікар Людмила Семенівна Добровольська так вже ретельно на нас ці препарати ділить. Чимало з нас в останні роки якось так швидко й раптово пішли з життя. От Віталій Смірнов - наш колега, такий веселий, життєрадісний був чоловік. Телефоную йому, що ми їдемо до Києва страйкувати, то чи він не долучиться, а він мені каже, що їде до столиці, але з іншого приводу: в нього діагносту-

вали рак легень. Через кілька місяців ми його похоронили.

- Коли створився ваш Здолбунівський осередок?

- Створився давно, але був неіснуючим. Яюсь йду 26 квітня, бачу біля БКЦ правиться за чорнобильців, а мене ж ніхто й не повідомив. Потім зібрала нас місцева влада (це років 5 том було), Віталій Шуль нас зібрав, розпитував про проблеми. Вийшли ми після тієї зустрічі, порадилися й вирішили, що варто створили організацію. Проголосували, щоб я була головою. Так ми й тримаємося всі гуртом. Вирішили пам'ятник спорудити. Не було коштів, ходили, просили, знайшли і поставили. Він нам подобається. Вдячні всім меценатам.

- Що Вам найбільше дошкуляє, окрім хвороб?

- Те, що суспільство по троху стало забувати про нас. Приниження терпимо. Нерідко трапляється таке, що люди мусять підтверджувати та доводити, що вони є ліквідаторами аварії на ЧАЕС, мусять шукати свідків, які б підтвердили, що вони там були.

Водії в маршрутках також не всі нас возять за посвідченнями. От є такий підприємець Малахов, на Здовбицю

їздить, то висаджує з маршрутки, особливо молодший (син), нізащо не дозволить безкоштовно проїхати.

Скажу і щодо путівок. Раніше виділяли путівки, а тепер дуже скупо: 45 нас усіх ліквідаторів є на Здолбунівщині, а путівок виділили лише десять. Так по десять пообіцяли щороку. Поки дочекаєшся. А потім не всі ці путівки цілком безкоштовні, треба доплачувати.

- Хто вас підтримує? Є такі?

- Хочу висловити вдячність нашій владі: головам районної адміністрації та районної ради Сергію Кондрачуку та Олегу Дацюку. На всі мої прохання реагують позитивно. Просила кошти на лікування в стаціонарі - виділили. Іноді треба ліки, також виділяють кошти.

Ольга Мефодіївна зізнається, що не має власного житла - мешкає на квартирі. «Прожила життя, а житла власного не заробила, - бідкається жінка. - Пенсія така маленька, що доводиться працювати».

Лікуватися усім цим людям треба постійно: щороку раз, а то й двічі лягати до лікарні, потребують і санаторно-курортного лікування. З кожним роком їм стає все тяжче. Ряди їхні все рідшають. - більшість ліквідаторів зі Здолбунівщини вже померли. В останні роки похоронили Віталія Смірнова, Михайла Кондратюка, Надію Стриж, Павла Кулешу, Анатолія Турчика, Володимира Солдатову, Леонтія Цимбалука.

Пам'ятаймо про них. Пом'янімо. А про живих дбаймо. Бо вони теж солдати, які були кинуті в саме пекло дії невидимого ворога. Вони разом його здолали. Ціною свого здоров'я й життя.

Спілкувалася
Людмила МАРЧУК